

تقویت تدریس و یادگیری با فناوری آموزشی

در شماره قبل به اختصار توضیح دادیم که بهره‌گیری هوشمندانه از فناوری در آموزش می‌تواند از یک سو معلم و فرایند آموزش و از سوی دیگر دانش‌آموز و شیوه‌های یادگیری را متحول سازد. در این شماره می‌خواهیم بدانیم فناوری آموزشی چگونه این کار را انجام می‌دهد.

برای آگاهی از این موضوع، توجه معلمان عزیز را به دو نکته مهم جلب می‌کنم:

۱. دانش‌آموزان چگونه یاد می‌گیرند؟ یعنی سبک‌های یادگیری دانش‌آموزان کدام‌اند؟ هر سبکی چه ویژگی‌هایی دارد و فناوری آموزشی چگونه این سبک‌ها را تقویت می‌کند؟
۲. معلمان با چه روش‌هایی آموزش می‌دهند و فناوری آموزشی برای بهسازی و ارتقای کیفیت آموزش چه تدابیر و پیشنهادهای عملی دارد؟

الف) سبک‌های یادگیری دانش‌آموزان

نتایج تحقیقات علمی نشان می‌دهد که همه دانش‌آموزان، به یک سبک یاد نمی‌گیرند، ولی به‌طور کلی سبک‌های یادگیری دانش‌آموزان سه نوع‌اند: دیداری^۱، شنیداری^۲ و جنبشی یا عضلانی^۳

سبک‌های یادگیری	تدابیر و پیشنهادهای عملی تکنولوژی آموزشی
یادگیرندگان دیداری	اطلاعات و مفاهیم درسی را با استفاده از تصویر، نمودار، کارت‌تون، فیلم و سایر انواع وسایل دیداری ارائه دهید
یادگیرندگان شنیداری	برای توضیح مطالب درسی از صدا و گفتار و داستان بیشتر استفاده کنید
یادگیرندگان جنبشی یا عضلانی	برای درک مفاهیم درسی فعالیت‌هایی تنظیم کنید که دانش‌آموزان بتوانند اشیا را دستکاری کنند

ویژگی‌های یادگیرندگان دیداری

- وقتی می‌بینند بهتر یاد می‌گیرند.
- از طریق بینایی بهتر ارتباط برقرار می‌کنند.
- برای بازخوانی اطلاعات بیشتر از تصاویر و رنگ‌ها کمک می‌گیرند.

ویژگی‌های یادگیرندگان شنیداری

- با شنیدن بهتر یاد می‌گیرند.
- مهارت‌های زبانی آن‌ها قوی است.
- از طریق صدا و گفتار مطالب را عمیق‌تر درک می‌کنند.

ویژگی‌های یادگیرندگان جنبشی یا عضلانی

- با انجام دادن کارهای عملی بهتر یاد می‌گیرند.
- در محیط‌های عملی، آزمایشگاهی و کارگاهی بهترین نتیجه را می‌گیرند.
- معمولاً محیط خود را به‌طور عینی بررسی می‌کنند.
- کارهای عملی را با علاقه و انگیزه بیشتری انجام می‌دهند.
- دیرتر دست از کار می‌کشند.
- اغلب افرادی کاملاً مهارتی هستند.

ب) روش‌های تدریس معلمان

روش تدریس معلم به خاطر ارتباط مستقیم و تنگاتنگ آن با اهداف آموزشی، محتوای درس، سنجش آموخته‌های دانش‌آموزان و انتخاب فناوری‌های مناسب و مورد نیاز با شرایط کلاس درس، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. ضرب‌المثل معروفی می‌گوید: «سؤال خوب نیمی از پاسخ است.» این ضرب‌المثل در انتخاب روش‌های تدریس بیش از نصف پاسخ هم صادق است؛ یعنی انتخاب روش تدریس مناسب، گاهی کل پاسخ را در برمی‌گیرد. از این رو، تسلط معلم بر کاربرد روش‌های تدریس و آگاهی از ویژگی‌های هر یک در ارائه بهتر مطالب درسی و به تبع آن در تسهیل یادگیری، بسیار مؤثر و کارساز است. در جدول زیر، انواع روش‌های تدریس، فنون و فعالیت‌های مناسب هر یک را یکجا معرفی می‌کنیم تا معلمان عزیز به راحتی بتوانند روش تدریس مناسب با هر سبک یادگیری را انتخاب کنند و برای کارایی و بهبود آموزش خود اقدام کنند. در این جدول، تدابیر پیشنهادی فناوری آموزشی برای تقویت روش تدریس، به صورت فنون و فعالیت‌های آموزشی ارائه شده است.

روش‌های تدریس	فنون آموزشی	فعالیت‌های آموزشی
روش همیارانه	تمرکز بر سؤال‌ها	انجام فعالیت‌های انگیزشی
روش اکتشافی	برجسته‌کردن نکات اصلی درس	انجام فعالیت‌های جهت‌دار
روش مشکل‌گشائی	مقایسه، تشبیه، همسانی	انجام فعالیت‌های اطلاعاتی
روش بازی‌های آموزشی	روش‌ها و مهارت‌های تقویت حافظه	انجام فعالیت‌های عملی
روش وانمودسازی	ایجاد تصویر ذهنی	انجام فعالیت‌های ارزشیابی
روش بحث و گفت‌وگو	استفاده از نقشه‌های مفهومی	
روش تمرین و تکرار	طرح سؤال‌های محکم و تثبیت شده	
روش توضیح، سخنرانی	بررسی موردی	
روش نمایشی	ایفای نقش	

در پایان، یک سؤال در واقع یک سؤال مهم مطرح می‌کنیم و از معلمان و کارشناسان علوم تربیتی و تکنولوژیست‌های آموزشی درخواست می‌کنیم پاسخ‌های خود را برای درج در مجله و استفاده معلمان عزیز کشورمان، به دفتر مجله ارسال کنند.

● **سؤال:** با توجه به تنوع سبک‌های یادگیری دانش‌آموزان، معلمان در ارائه مطالب درسی در کلاس از چه تدبیری استفاده کنند تا همه دانش‌آموزان به گونه‌ای مطلوب و عادلانه از تدریس بهره‌مند شوند. به کلامی دیگر، معلم هر روش تدریسی را مطابق سبک‌های یادگیری انتخاب کند، فقط یک گروه از یادگیرندگان از آن بهره‌مند می‌شوند و حق دو گروه دیگر ضایع می‌شود. پس چه تدبیری باید اندیشید تا تدریس معلم برای همه دانش‌آموزان سودمند باشد؟

عادل یغما

* پی‌نوشت‌ها *

1. visual learners
2. auditory learners
3. kinesthetic learners

* منبع *

Educational Technology for Teaching and Learning, (2011) Timoty J. New by... Pearson, Boston, USA

یادآوری: اولویت درج پاسخ‌ها در مجله:

تدابیر و پیشنهادهای عملی که استفاده از فناوری‌ها و نگرش‌های جدید آموزشی را در بر گیرند و کاربرد آن‌ها در مدارس ما امکان‌پذیر باشد، از اولویت خاصی برخوردار خواهند بود.